

El Joc del silenci

-María Montessori-

Entre les moltes aportacions de Maria Montessori (1870-1952) trobem el valor que dóna al silenci com a element essencial del desenvolupament, i els suggeriments sobre el seu conreu entre les criatures. Hem reunit algunes reflexions d'ella així com un parell d'experiències en l'entorn escolar.

Sobre la importància i la naturalesa del Joc del silenci

-Maria Montessori. 1930-

Publicat a: <http://ami-global.org/>, web de l'Associació Montessori Internationale)

En aquest text, Montessori comença relacionant silenci amb la manca de moviment, amb aconseguir la màxima immobilitat possible, com a condició per a poder escoltar altres sons un cop ja no hi ha sons generats pels moviments dels presents.

Quan ja no hi ha els sorolls de les criatures o de les persones reunides, aleshores sembla –en un primer moment– que ja hi ha silenci. Però, a poc a poc, ens comencem a adonar que no és així, perquè un cop s'han silenciats els sorolls més forts, en percebem d'altres més suaus i, si els suprimim, n'apareixen de nous. I així mica en mica anem afinant, en un major grau de silenci. I descobrim que hi ha sorolls llunyans i sorolls propers; podem suprimir els que són a prop, però no els llunyans. A les ciutats dominen sobretot, els sorolls forts, i en zones més rurals se senten sorolls suaus (un ocell que vola...) o més llunyans, etc. Entre nosaltres, per exemple, el tic-tac d'un rellotge, que no acostumem a percebre, es va fent perceptible poc a poc, si ens quedem en silenci; o el so dels insectes voladors.

Quan passa això neix l'interès per descobrir les coses que generalment no percebem en la vida ordinària i gairebé sembla com si poséssim l'equivalent d'un microscopi per als nostres oïdes, perquè el microscopi fa que l'ull vegi les coses que són imperceptibles a simple vista. És com si ens posem al sentit de l'oïda una mena de "lent de silenci", que fa que sigui fàcil descobrir coses a les que, de no ser així, no podríem prestar cap atenció. Les criatures són tan sensibles a això que sovint m'he trobat amb criatures de dos anys mantenint-se silencioses intentant descobrir sorolls ocults.

A les criatures els hi agrada el silenci en si mateix; però, encara hi ha més: el silenci predisposa l'esperit d'aquell ésser que es manté immòbil a alguna cosa especial, en altres paraules, el silenci no ens deixa iguals. Aquest cosa especial no és certament una adquisició cultural, car la inhibició completa és un estat extern, però actua sobre un estat intern. Es diu dels pensadors i dels místics que han buscat el silenci, perquè els predisposa a l'actitud interior de la meditació. Com un bell entorn lluminós, amb colors i perfum pot tenir influència en la inspiració poètica, el silenci ens ofereix, per damunt de tot, la sorpresa de posseir dins nostre alguna cosa que desconeixem, l'espiritualitat, i la criatura tendeix a sentir aquesta vida interior, perquè és un ésser interior per excel·lència. Sens dubte, la criatura que ho experimenta no queda indiferent, canvia, és un esperit esperant alguna cosa.

Aleshores passa a descriure l'activitat d'anar cridant a cada criatura pel seu nom, amb veu gairebé imperceptible, i millor si l'adult es situa darrere les criatures per a que no estiguin pendents del moviment dels llavis. I la criatura s'aixeca i va cap a l'adult procurant no fer soroll. Insisteix molt en no frustrar a cap criatura que estigui en silenci, oblidant cridar-la. I conclou:

Sovint les criatures, per deixar-se anar a aquest plaer, tanquen els ulls, ja que estan acostumats als ulls embenats per percebre millor les sensacions: tancar els ulls aguditza la oïda, i veiem com les criatures ho fan per sentir bé la veu.

* * * *

Un text autobiogràfic:

<http://montessoriparatodos.es/blog/el-juego-del-silencio/>

Un día entré en la clase llevando en mis brazos a un niño de cuatro meses que había tomado de los brazos de su madre, al atravesar el patio. El niño iba apretado en sus pañales, como es costumbre entre la gente del pueblo; no lloraba, su semblante era mofletudo y rosado.

El silencio de esa criatura me causó una impresión profunda y quise hacer partícipes de mis sentimientos a los niños. "No hace ruido" dije y para bromear, añadí: "Mirad como tiene fijos los pies... ninguno de vosotros sabría hacerlo". Observé con estupor una tensión en los niños que me miraban: todos pusieron los pies juntos e inmóviles.

Parecía que estaban pendientes de mis labios y que sentían profundamente mis palabras. "Pero qué delicada es su respiración", continué, "Ninguno de vosotros podría respirar como él, sin el más leve rumor..." Y los niños, sorprendidos e inmóviles, contenían el soplo.

En aquel instante reinó un silencio sepulcral, comenzó a oírse el tic-tal del reloj, que generalmente no se oía. Parecía que aquel pequeño hubiese aportado una atmósfera de intenso silencio, como no existe en la vida ordinaria. En aquellos instantes, nadie realizaba el más pequeño movimiento. De ello nació el deseo de encontrarse en aquel silencio, y reproducirlo.

Todos los niños se apresuraron, no podemos decir que con entusiasmo, porque el entusiasmo lleva en sí mismo algo de impulsivo que se manifiesta exteriormente, y esta manifestación correspondía, por el contrario, a un deseo profundo; pero se

inmovilizaron, controlando incluso la respiración. Y permanecieron así, en actitud serena de meditación. Lentamente, en medio del silencio impresionante, se oían ruidos ligerísimos, como el de la gota de agua que cayera a distancia o el piar lejano de un pajarito.

De esta manera nació nuestro ejercicio del silencio.

El juego del silencio

Enseñar a los niños a descubrir la belleza que hay en el silencio constituye un gran regalo. El juego del silencio contribuye a que los niños desarrollen un nivel mucho más elevado de autodisciplina junto con una mayor conciencia de los sonidos que hay a su alrededor, que la mayoría de la gente da por sentados.

Otra variación es quedarse todos inmóviles hasta que la campana vuelve a sonar y uno a uno, los pequeños comentan qué ruidos han oído. Al principio, los niños de menor edad tal vez no puedan permanecer tranquilos y callados durante más de treinta segundos, pero desarrollarán gradualmente la capacidad de relajarse, escuchar y apreciar el silencio.

¿Y tú? ¿Cuánto hace que no oyes el tic-tac de un reloj o el suave aleteo de una mosca?

Una activitat amb moltes variants

El juego del silencio

<http://montessoriparatodos.es/blog/tag/juego-silencio/>

Material:

Como mucho una campanilla, pero las manos también sirven.

Procedimiento:

1. Invitar los niños a sentarse todos en círculo cada uno en su silla o en el suelo mismo.
2. Explicar: Cuando suena la campanilla, todos debemos cerrar los ojos y prestar atención a todos los ruidos de nuestro alrededor. (Si los niños son muy pequeños y es la primera vez que se hace, pueden mantener los ojos abiertos.) Cuando suena de nuevo la campanilla, los niños pueden abrir los ojos de nuevo.
3. Hacer el juego y pedir a los niños que cuenten lo que han oído: el ruido de la luz, del agua del grifo que gotea, de un coche, de los niños del patio... Hasta algunos con imaginación habrán oído a un león u otras cosas mas divertidas todavía. Por supuesto, ¡todo nos vale!
4. Hacer la actividad al principio muy poco tiempo pero cada día hacerla un poco mas larga.

Esta actividad relaja mucho, y poco a poco los niños se dan cuenta del valor del silencio y eso les ayuda a hablar mas bajito. También trabaja por supuesto la atención, la

concentració, el sentid del oído, los buenos modales (respetar el silencio y esperar su turno para contar lo que se ha oído).

Les activitats en grup i art creatiu

<http://catalan.escolamontessori.com/inici>

Una de les activitats de grup a l'aula Montessori consisteix en el Joc de Caminar sobre una Línia, caminar lentament al voltant d'una línia circular pintada al terra. Aquest exercici ajuda els nens a desenvolupar el seu equilibri i control conforme van col·locant un peu davant de l'altre (del taló a la punta). Hi ha moltes maneres d'augmentar la dificultat en l'activitat, convidant als nens a perfeccionar el control dels seus moviments mentre camina: els nens poden portar una caixa, o una cistella sobre els seus caps, poden portar cubs de la Torre Rosa sense deixar-los caure; portar gots d'aigua sense vessar-ne ni una gota, o portar una campana a la mà sense deixar-la sonar conforme van caminant. Aquestes activitats ajuden al nen a desenvolupar coordinació i gràcia en els seus moviments.

A l'aula Montessori tenim una altra activitat de grup anomenada el Joc del Silenci. La Dra. Montessori creà aquest joc perquè els nens desenvolupessin auto-control.

La guia comença el joc col·locant una targeta amb la paraula "silenci" escrita. Quan s'està jugant aquest joc, els nens tracten d'estar el més callats possible. No solament tracten de no parlar, sinó també tanquen els seus ulls i romanen immòbils per tal que així no hi hagi soroll dins de l'aula. Després de romandre en silenci uns minuts, la guia comença a anomenar cada nen en veu molt baixa. Quan cada nen escolta el seu nom, es posa dret i s'apropa de puntetes a la guia. Aquest exercici ajuda els nens a escoltar atentament i a moure's silenciosament dins de l'aula. La soledat que el nen experimenta amb aquest joc fa que percebi de sons del seu ambient que no escolta ordinàriament. Per uns minuts diaris, el nen és conscient de la qualitat del silenci.